

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა N 22

თარიღი: 22.04.2021

საერთო მონაცემები:

საქმიანობის დასახელება: 110 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანა;

საქმიანობის განმახორციელებელის დასახელება: სს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდი“;

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტები.

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 12.02.2021;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გეო კვლევისა და პროექტირების ჯგუფი“.

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში სს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ წარმოდგენილია გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტებში, საპროექტო „ნიგოზა-110“ ქვესადგურის „გორი-220“ ქვესადგურთან დამაკავშირებელი, 110 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანის სკოპინგის ანგარიში.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტი ითვალისწინებს სს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ დაგეგმილი ნიგოზას ქარის ელექტროსადგურის მიერ გამოიმუშავებული ელექტროენერჯის სახელმწიფო ელ. სისტემაში ჩართვის მიზნით 23.4 კმ. სიგრძის 110 კვ ძაბვის, ერთჯაჭვიანი საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანას, რომელიც საპროექტო „ნიგოზა-110“ ქვესადგურს დააკავშირებს „გორი-220“ ქვესადგურთან. საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე, საპროექტი ტერიტორიიდან უახლოესი დასახლებული პუნქტი (სოფელი ხიდისთავი) მდებარეობს 175 მ-ში. საჰაერო ტრასისთვის დაცვის ზონას წარმოადგენს ეგხ-ის განაპირა გადაუხრელ მდგომარეობაში მყოფი განაპირა სადენებიდან 20 მეტრი ორივე მხარეს.

ობიექტის მშენებლობა გათვალისწინებულია ერთ ეტაპად. მშენებლობის ვადა მოიცავს დაახლოებით 240 კალენდარულ დღეს. ობიექტზე დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა - 61.

წარმოდგენილ სკოპინგის ანგარიშში განხილულია საპროექტო ელექტროგადამცემი ხაზის ადგილმდებარეობის 3 ალტერნატიული ვარიანტი, მიწისქვეშა ელექტროგადამცემი ხაზის ალტერნატივა და არაქმედების ალტერნატივა. ალტერნატივა 1 - საჰაერო ეგხ სიგრძე 26,933 კმ - ძირითადად სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთების გასწვრივ მიუყვება და მოიცავს სოფლების ნიგოზა, ქვახვრელი, პატარა ატენი, ჯებირი, წედისი, დიდი გორიჯვარი და ტინისხიდის ტერიტორიებს; ალტერნატივა 2 - საჰაერო ეგხ სიგრძე 23,832 კმ - იწყება სოფელი

ნიგოზას ტერიტორიიდან და მიუყვება დასავლეთით მდინარე მტკვრის მარჯვენა და მარცხენა ნაპირს; ალტერნატივა 3 - საჰაერო ეგხ სიგრძე 23,579 კმ - იწყება სოფელი ნიგოზას ტერიტორიიდან დასავლეთით მიუყვება კვერნაკის ქედის ზედა ნაწილს შემდგომ გადაკვეთს მდინარე მტკვარს და სოფელი გორიჯვარის გავლით ქ/ს „გორი 220“-ს უკავშირდება. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, უპირატესობა მიენიჭა მეორე ალტერნატიულ ვარიანტს, ვინაიდან ტრასის უდიდეს ნაწილთან მისასვლელი გზები არსებულია, საპროექტო არეალი არ ხასიათდება რელიეფის მკვეთრი დონეთა სხვაობით, ბიოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელია შედარებით ნაკლები ზემოქმედება, ეგხ-ის დიდი ნაწილი გადის სახელმწიფო მიწებზე და ტყით დაფარულ ფერდობებზე. ტყის მასივის ფართობი, რომელიც უნდა გაიკაფოს, ძირითადად წარმოდგენილია დაბალი ჯიშის ხეებით და ეკალ-ბარდებით, რაც დამახასიათებელია აღნიშნული რეგიონისათვის.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ტრასაზე სიგრძით 23.4 კმ გათვალისწინებულია 89 ცალი უნიფიცირებული ლითონის მოთუთიებული კუთხურ-ანკერული და შუალედური საყრდენების მონტაჟი, რომელთა ტიპებია: Y110-3, Y110-3+5, YC110-3, Y110-1+9, Y110-1+14, Y110-1+14-3TP და YC110-6-3tr (ორჯაჭვიანი გადაკეთებული ერთჯაჭვიანად 3 ცალი ტრავერსის მოხსნით), PC110-5 და PC110-9; ანაკრები რკინაბეტონის საძირკვლის ბლოკების მონტაჟი (Φ3-Am, ΦC1-A, Φ2-A, Φ1-A, Φ1-2, Φ6-4). კუთხურ-ანკერული და შუალედური საყრდენების ქვეშ გათვალისწინებულია გრძივი დამამიწებლის მონტაჟი Φ12 მრგვალი ფოლადის საშუალებით. სადენის სამაგრად კუთხურ-ანკერულ საყრდენებზე გათვალისწინებულია 18 კომპლექტი ორმაგი და 372 კომპლექტი ერთმაგი დამჭიმავი გირლიანდის მონტაჟი, ხოლო შუალედურ საყრდენზე 107 კომპლექტი ერთმაგი დამჭიმავი გირლიანდის მონტაჟი. გამოყენებული იქნება AC-185/43, C-150/34 და AC-150/24 მარკის ფოლად-ალუმინის სადენები. გათვალისწინებულია OPGW 30E39z ტიპის საჰაერო ოპტიკურ-ბოჭკოვანი გვარლის მონტაჟი, რომელიც ასევე წარმოადგენს მეხდამცავს. №61-№62 და №87-№88 საყრდენებს შორის გათვალისწინებულია გრუნტის ოპტიკურ-ბოჭკოვანი კაბელის მონტაჟი.

№35-№48, №69-№60, №62-№63 და №88-№89 ანძებს შორის, როგორც სადენებისთვის ასევე მეხამრიდ ოპტიკურ-ბოჭკოვანი გვარლისთვის (OPGW 30E39z) გათვალისწინებულია ფრინველთა ამრიდების მონტაჟი. ფოლად-ალუმინის სადენისათვის გათვალისწინებულია ΓB-1,6/2,4-400-16/20 ვიბრაციის ჩამქრობების მონტაჟი.

საპროექტო ეგხ კვეთს რამდენიმე ბუნებრივ და ხელოვნურ დაბრკოლებებს მათ შორის 14 ელექტროგადამცემ ხაზს, ორ ასფალტირებულ გზას, ორ ადგილას რკინიგზას, ოთხ ადგილას მდ. მტკვარს და სამ მიწისქვეშა ობიექტს (მიწისქვეშა ოპტიკურ-ბოჭკოვანი კაბელი, დაბალი წნევის მიწისქვეშა გაზსადენი და მიწისქვეშა 35 კვ ეგხ).

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, დერეფნის მთელ სიგრძეზე პროექტით გათვალისწინებულია მისასვლელი გზების გაწმენდა-აღდგენა და 3101 მეტრი ახალი გზის მოწყობა. მისასვლელი გზების მოწყობასთან ერთად უნდა განხორციელდეს ხე-მცენარეების მოჭრა და გამოტანა წინასწარ განსაზღვრულ ადგილებში. გასაჩეხი ხე მცენარეების საერთო ფართობი პროექტის

მიხედვით შეადგენს 20,38 ჰექტარს. სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ გზმ-ის ანგარიშში ასახული იქნება დეტალური ინფორმაცია მისასვლელ გზებთან დაკავშირებით.

სამონტაჟო მასალებისა და მოწყობილობების ტრანსპორტირება და დასაწყობება გათვალისწინებულია დროებით სამშენებლო მოედნებზე. სამშენებლო სამუშაოების მოცულობიდან და ელექტროგადამცემი ხაზის სიგრძიდან გამომდინარე გათვალისწინებულია სამშენებლო ბაზების მოწყობა ორ წერტილში. ობიექტზე დასაქმებული პერსონალისათვის გათვალისწინებულია კერძო საცხოვრებელი სახლების ქირაობა.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტის განხორციელების შედეგად მცენარეულ საფარზე ზემოქმედება მოსალოდნელია მიწის სამუშაოების, ანძების მონტაჟის, ტექნიკის გადაადგილების, მასალების დატვირთვა-ჩამოტვირთვის, ელექტროსადენების გაჭიმვის და სხვა სამუშაოების პროცესში, ასევე მოსალოდნელია ზემოქმედება ცხოველთა სახეობებზე და მათ საბინადრო ადგილებზე. ამასთან ერთად გასათვალისწინებელია, რომ ექსპლუატაციის ფაზაზე ელექტროგადამცემმა ხაზმა შესაძლოა გარკვეული საშიშროება შეუქმნას ფრინველებს, კერძოდ, ანძებთან და ელექტროსადენებთან შეჯახებამ შეიძლება გამოიწვიოს მათი დაღუპვა ან დაზიანება. სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია ინფორმაცია საპროექტო ტერიტორიაზე გავრცელებული ფლორის და ფაუნის შესახებ.

პროექტის დანართში წარმოდგენილი მთლიანი 23781 გრძ. მეტრიდან „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს №299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 3734 გრძ. მეტრი მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყეში. კერძოდ, გორის სატყეო უბნის სკრა-ბნავისის სატყეოს კვარტალში NN8, 9. საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა ფრინველთათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის ტერიტორიას (SPA-9 KVERNAKI) და ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიას (IBA – GE020 Kvernaki Ridge). გარდა ამისა, საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა “ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ” (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილ “ზურმუხტის ქსელის” დამტკიცებულ საიტს (კვერნაკი - GE0000046). ეგხ-ის განთავსების ტერიტორია არ მდებარეობს დაცული ტერიტორიების საზღვრებში.

წარმოდგენილი დოკუმენტაციისა და სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოში არსებული ინფორმაციის საფუძველზე, ეგხ-ის დერეფანი კვეთს სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების #1003191 შპს „ჭიათურმანგანუმ ჯორჯიას“ და #1004746 შპს “იბოლიას“ ლიცენზიების კონტურებს, ასევე სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების მიზნით, დასკვნა მომზადებულ ობიექტს #48678/4543_2019, რომელზეც მიმდინარეობს ადმინისტრაციული წარმოება, შემდგომში ლიცენზიის გაცემის მიზნით.

საპროექტო ტერიტორიიდან უახლოესი კულტურული ძეგლი მდებარეობს ნასოფლარ ნადარბაზევის სასაფლაოზე, გვიანი შუა საუკუნეების წმ. გიორგის დარბაზული ეკლესია, რომელიც საპროექტო N8 ანძიდან დაცილებულია 73 მ-ით. ასევე N72 ანძიდან 100 მეტრში მდებარეობს ახლად აშენებული დარბაზული ეკლესია. უფლისციხის სამუზეუმო კომპლექსი საპროექტო ტერიტორიიდან დაახლოებით 900-1000 მეტრით არის დაშორებული. სკოპინგის

ანგარიშში ასევე მითითებულია არქეოლოგიურად სენსიტიური ადგილები - ნასოფლარი ნადარბაზევი და საპროექტო დერეფნის მონაკვეთი N34 ანძიდან N44 ანძის ჩათვლით, სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია რომ მოცემულ მონაკვეთებზე საჭიროა მიწის სამუშაოების პროცესში არქეოლოგიური ზედამხედველობის ჩატარება. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი იქნება კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზემოქმედება.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოდან მიღებული ინფორმაციის თანახმად, კულტურული მემკვიდრეობის გის პორტალის (იხ: <http://memkvidreoba.gov.ge>) მონაცემების მიხედვით, საპროექტო დერეფნის მიმდებარედ და მის გავლენის ზონაში ასევე აღნუსხულია რიგი ძეგლებისა და ობიექტებისა (მაგ: სოფ. ნიგოზასთან ნასოფლარი, სამაროვნები, ნასახლარი; წედისის ციხე და ციხის ეკლესია და სხვ.).

დაგეგმილი საქმიანობის სპეციფიკის და მასშტაბების გათვალისწინებით მოსალოდნელია, როგორც სახიფათო, ისე არასახიფათო და ინერტული ნარჩენის წარმოქმნა. სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი იქნება ინფორმაცია ნარჩენების სახეობების, მახასიათებლების, რაოდენობების და მათი შემდგომი მართვის შესახებ. ასევე ინფორმაცია, ნარჩენების პრევენციისა და მათი უსაფრთხო მართვის მეთოდებისა და საშუალებების შესახებ.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, მშენებლობის ეტაპზე, მოსალოდნელი იქნება სამშენებლო ტექნიკის ხმაურით და ემისიებით გამოწვეული ზემოქმედება, თუმცა თითოეული ანძის მშენებლობა მოკლევადიანია. ემისიების წარმოქმნა ასევე მოსალოდნელია შედუღების სამუშაოებისას. დაგეგმილი საქმიანობა, საპროექტო ტერიტორიაზე არ ითვალისწინებს რაიმე სახის სტაციონალური წყაროების დამონტაჟებას.

საპროექტო ელექტროგადამცემი ხაზი ოთხ მონაკვეთში საჰაერო სადენებით კვეთს მდ. მტკვარს, ასევე რამდენიმე სეზონურ, მშრალ ხევს. მდ. მტკვრიდან უახლოესი საპროექტო ანძა მდებარეობს 37 მეტში. უშუალოდ მდინარის კალაპოტში სამშენებლო სამუშაოების წარმოება არ არის დაგეგმილი. მიწისქვეშა და ზედაპირული წყლის დაბინძურების რისკები უკავშირდება მშენებლობის ეტაპზე წარმოქმნილი ნარჩენების არასწორ მართვას, ნავთობპროდუქტების და სხვა ნივთიერებების შემთხვევით დაღვრას და ა.შ. ჩამოთვლილი რისკების პრევენცია შესაძლებელია მშენებლობის დროს პროექტის სწორი მართვით, რაც მინიმუმამდე შეამცირებს აღნიშნულ ზემოქმედებებს.

სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია საპროექტო ტერიტორიის გეოლოგიური დახასიათება. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საკვლევ ტერიტორიაზე, ელ. გადამცემი ხაზის გასწვრივ, ანძების სიახლოვეს საშიში გეოდინამიკური პროცესების ჩასახვა-განვითარების კვალი არ ფიქსირდება, უბანი მდგრადია და მშენებლობებისათვის მისაღებია. საკვლევ ტერიტორიის მოშორებით საშიში გეოდინამიკური პროცესებიდან გავრცელებულია ხევებში და ხეობებში ფართობული და ხაზობრივი ეროზიები, მდინარის ორივე მხარეს გავრცელებულია გვერდითი ეროზია. მდინარის გვერდითი ეროზიული საფეხურები ფიქსირდება მდინარე მტკვრის ნაპირებში როგორც მარჯვენა, ასევე მარცხენა მხარეს. ეროზიული საფეხურების სიმაღლე 1,5-

28-ს არ აღემატება. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ელექტროგადამცემი ხაზის №48, №50, №51, №52, №53, №54, №59 და №62 საყრდენებთან მოეწყობა ნაპირსამაგრი გაბიონები. სკოპინგის ანგარიში აღნიშნულია, რომ დეტალური ინფორმაცია და მოცულობები ნაპირსამაგრი სამუშაოების შესახებ, მოცემული იქნება გზშ-ის ანგარიშში.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ანძების და მოსაწყობი გზის ტერიტორიებზე მოხსნილი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა გამოყენებული იქნება დაზიანებული უბნების რეკულტივაციისთვის. ნიადაგის და გრუნტის დაბინძურების პრევენციის მიზნით, გათვალისწინებული იქნება შესაბამისი გარემოსდაცვითი მოთხოვნები, მათ შორის: დაწესდება კონტროლი ნარჩენების სათანადო მართვაზე, შემთხვევითი დაღვრისას მოხდება დაბინძურებული ფენის დროული მოხსნა და გატანა ტერიტორიიდან.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ეგხ-ის ტრასის ფარგლებში არსებობს სხვა ელექტროგადამცემი ხაზები, ასევე დაგეგმილია ქარის ელექტროსადგურის მოწყობა (ნიგოზა, 50 მგვტ). შესაბამისად, სკოპინგის ანგარიშში მოცემული ინფორმაციით გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში განხილული იქნება კომპლექსური ზემოქმედება, როგორც ბუნებრივ, ასევე სოციალურ გარემოზე. კუმულაციური ზემოქმედების რისკებიდან პირველ რიგში განხილვას და შეფასებას ექვემდებარება ელექტრომაგნიტური გამოსხივება და ფრინველებზე ზემოქმედება.

ანგარიშის თანახმად სავლელე კვლევებზე და ლიტერატურულ წყაროებზე დაყრდნობით მოპოვებული ინფორმაციის საფუძველზე განისაზღვრება გარემოს თითოეულ კომპონენტზე მოსალოდნელი ზემოქმედების სიდიდე, ზემოქმედების თავიდან აცილების ან შემარბილებელი ღონისძიებები. სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია გარემოზე შესაძლო ზემოქმედების და მისი სახეების შესახებ, რომლებიც დეტალურად შესწავლილი იქნება გზშ-ის პროცესში:

- ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების ემისიები და ხმაურის გავრცელება;
- ელექტრომაგნიტური ველების გავრცელებასთან დაკავშირებული ზემოქმედება;
- ზემოქმედება გეოლოგიურ გარემოზე;
- გრუნტის წყლის დაბინძურების რისკი;
- ზედაპირული წყლების დაბინძურება;
- ვიზუალური ზემოქმედება ლანდშაფტზე;
- ნიადაგის/გრუნტის დაბინძურების რისკები;
- ზემოქმედება მცენარეულ საფარზე;
- ზემოქმედება ცხოველთა სამყაროზე;
- ზემოქმედება კულტურულ მემკვიდრეობაზე;
- ზემოქმედება დაცულ ტერიტორიებზე;
- ზემოქმედება სოციალურ გარემოზე;
- ნარჩენების მართვა;
- ზემოქმედება სატრანსპორტო ნაკადებზე;

• კუმულაციური ზემოქმედება.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის შესახებ ინფორმაციის კანონმდებლობით დადგენილი წესით გავრცელება, კერძოდ როგორც სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე განთავსება, ისე გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტების მერიის საინფორმაციო დაფებზე და აგრეთვე ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებზე განთავსება. 2021 წლის 11 მარტს ზემოაღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით საჯარო განხილვა გაიმართა დისტანციურად, კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით. საჯარო განხილვას ესწრებოდნენ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“, საკონსულტაციო ორგანიზაცია შპს „გეო კვლევისა და პროექტირების ჯგუფის“, არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“, გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლები და დაინტერესებული საზოგადოება. საჯარო განხილვაზე არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“ წარმომადგენლის მხრიდან გამოითქვა შენიშვნა სამინისტროს მიერ აღნიშნულ პროექტთან და საჯარო განხილვასთან დაკავშირებული ინფორმაციის არასათანადოდ გავრცელების თაობაზე. სამინისტროს წარმომადგენლის მხრიდან საჯარო განხილვაზე განმარტებულ იქნა, რომ ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ კანონმდებლობით დადგენილი წესით უზრუნველყო, სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება, საზოგადოების ინფორმირება და შენიშვნების/მოსაზრებების წარდგენის კანონმდებლობით გათვალისწინებული ვადის განსაზღვრა. სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაციის კანონმდებლობით დადგენილი წესით გავრცელება, სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტების მერიის საინფორმაციო დაფებზე და აგრეთვე ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებზე განთავსება.

საჯარო განხილვაზე დამსწრე პირების მხრიდან ყურადღება გამახვილდა პროექტით გამოწვეულ კუმულაციურ ზემოქმედებაზე, მათ აღნიშნეს, რომ კუმულაციური ზემოქმედება განხილული უნდა იყოს როგორც კასპის ქარის ელექტროსადგურის, ასევე ნიგოზას ქარის ელექტროსადგურთან და სხვა გადამცემ ხაზებთან მიმართებით. დამსწრე საზოგადოებამ დააფიქსირა მოთხოვა გზმ-ის ანგარიშში სამშენებლო ბაზების მდებარეობისა და ალტერნატიული ვარიანტების გის კოორდინატების (Shp ფაილები) წარმოდგენასთან დაკავშირებით. დაისვა კითხვა სკოპინგის ანგარიშში მითითებული ელექტროუსაფრთხოების წესების „12.1.013-88“ სტანდარტთან დაკავშირებით (რომელი ქვეყნის სტანდარტს წარმოადგენს და რა სტანდარტია). განხილვაზე ასევე დაფიქსირდა მოსაზრება, არაქმედების ალტერნატიული ვარიანტის არასათანადოდ განხილვისა და მეორე ალტერნატიულ ვარიანტით ზურმუხტის ქსელის გადაკვეთის თაობაზე. განხილვაზე დაისვა შეკითხვა ელექტროგადამცემი ხაზის მაგისტრალურ 500 კვ. ძაბვის ხაზზე (რომელიც აღმოსავლეთ-დასავლეთის გზატკეცილს მიუყვება) დაერთების შესაძლებლობისა და აღნიშნული საკითხის დოკუმენტში განხილვასთან დაკავშირებით. განხილვაზე დაფიქსირდა მოთხოვნა, თითოეულ კულტურულ ძეგლზე - უფლისციხეზე, წმ. გიორგიზე და გორიჯვარზე

ზემოქმედების შესახებ. საჯარო განხილვაზე სხვადასხვა საკითხებზე განმარტებები გააკეთეს როგორც სამინისტროს ისე კომპანიის წარმომადგენლებმა. „საჯარო განხილვის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2018 წლის 22 თებერვლის №2-94 ბრძანების შესაბამისად, სკოპინგის დასკვნის გაცემის პროცესში სამინისტრომ განიხილა საჯარო განხილვაზე წარმოდგენილი შენიშვნები/მოსაზრებები და შესაბამისი საფუძვლის გათვალისწინებით მიიღო მხედველობაში, რაც ასახულია სკოპინგის დასკვნაში.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, პროექტთან დაკავშირებით არასამთავრობო ორგანიზაცია „საბუკოს“ მიერ წარმოდგენილი იქნა წერილობითი შენიშვნები, რომლებიც ეხება საჯარო განხილვის თაობაზე მოსახლეობის არასათანადო ინფორმირებას. როგორც უკვე აღინიშნა, ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაციის კანონმდებლობით დადგენილი წესით გავრცელება, სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტების მერიის საინფორმაციო დაფებზე და აგრეთვე ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებზე განთავსება. ასევე წერილის თანახმად, სამინისტროს მიერ საჯარო განხილვაზე არ მოხდა დაინტერესებული საზოგადოებისთვის, პროექტთან დაკავშირებით, მათი მოსაზრებებისა და შენიშვნების გაცნობა. აღნიშნული შენიშვნები ასევე დაფიქსირდა საჯარო განხილვაზე. „საჯარო განხილვის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2018 წლის 22 თებერვლის №2-94 ბრძანების თანახმად, საჯარო განხილვას ხსნის და უძღვება სამინისტროს წარმომადგენელი, რომელიც გზმ-ისადმი დაქვემდებარებულ საქმიანობაზე საჯარო განხილვის მონაწილეებს გააცნობს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებული პროცედურების შესახებ ინფორმაციას, ხოლო სამინისტროს მიერ პროექტთან დაკავშირებული შენიშვნები და მოსაზრებები ასახული იქნა სკოპინგის დასკვნაში. წერილობით შენიშვნაში აღნიშნულია, რომ ტერიტორიისთვის „ზურმუხტის ქსელში“ გაერთიანების საფუძველი არის სახეობების დაცვა მათ საბინადრო გარემოში, რაც დოკუმენტში სათანადოდ არ არის განხილული. წერილობით შენიშვნები ეხება ასევე სკოპინგის ანგარიშში პროექტის ალტერნატიული ვარიანტების არასათანადოდ განხილვას და კასპის ქარის ელექტროსადგურთან მიმართებით კუმულაციურ ზემოქმედებას.

სკოპინგის ანგარიში წარმოადგენს დოკუმენტს, რომელსაც საქმიანობის განმახორციელებელი საქმიანობის დაგეგმვის ადრეულ ეტაპზევე შეიმუშავენ და წარადგენს სამინისტროში. სამინისტრო იხილავს მას და საქმიანობის განმახორციელებელს უდგენს საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი მასალის ნუსხას, რომელსაც ასახავს სკოპინგის დასკვნაში. საქმიანობის განმახორციელებლისთვის სკოპინგის დასკვნა სავალდებულოა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის მომზადებისას და იმის განსაზღვრისათვის, თუ რა კვლევები უნდა იყოს განხორციელებული და გარემოზე ზემოქმედების რომელი სახეები უნდა იქნეს დეტალურად შესწავლილი გზმ-ის პროცესში. შესაბამისად, სკოპინგის ანგარიში არის ზოგადი ხასიათის დოკუმენტი და არ მოიცავს დეტალურ კვლევებსა და ინფორმაციას. აღნიშნულ შენიშვნებთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ სკოპინგის ანგარიში უნდა

მოიცავდეს ინფორმაციას დაგეგმილი საქმიანობისა და მისი განხორციელების ადგილის ალტერნატივების შესახებ, ამასთან გარემოზე შესაძლო ზემოქმედების და მისი სახეების შესახებ, რომლებიც შესწავლილი იქნება გზშ-ის პროცესში, მათ შორის კუმულაციური ზემოქმედების საკითხი. სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია დაგეგმილი საქმიანობისა და მისი განხორციელების ადგილის ალტერნატივების შესახებ ინფორმაცია. ამასთან სკოპინგის დასკვნით მოთხოვნილია ალტერნატიული ვარიანტების შესახებ დეტალური ინფორმაცია (Ship ფაილებთან ერთად) შერჩეული ალტერნატივის შესაბამისი დასაბუთებით, მათ შორის ზურმუხტის ქსელზე ზემოქმედების საკითხის დეტალური განხილვის მოთხოვნით. სკოპინგის დასკვნით განისაზღვრა პროექტით გამოწვეული ზემოქმედების შესახებ ინფორმაციის და ზურმუხტის დამტკიცებულ საიტზე ზეგავლენის შეფასების ე.წ. მიზანშეწონილობის შეფასება, გზშ-ის ანგარიშში ასახვის ვალდებულება, სადაც წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია იმ სახეობებსა და ჰაბიტატებზე შესაძლო ზემოქმედების და ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების ქმედებების შესახებ, რომელთა დასაცავადც შეიქმნა მითითებული დამტკიცებული საიტი.

სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი იქნება კუმულაციური ზემოქმედება, აღნიშნული საკითხი, მათ შორის დაგეგმილი ელექტროგადამცემი ხაზების და ქარის ელექტროსადგურების გათვალისწინებით კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ დეტალური ინფორმაცია ასევე მოთხოვნილია სკოპინგის დასკვნით.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი იქნება კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზემოქმედება. სკოპინგის დასკვნის გაცემის მიზნით დაწყებულ ადმინისტრაციულ წარმოებაში სამინისტრომ უზრუნველყო სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს ჩართვა, რომელთა შენიშვნები და მოსაზრებები ასახული იქნა სკოპინგის დასკვნაში.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, შესწავლილ იქნა საპროექტო ტერიტორია. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. **გზშ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. **გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;

3. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;

3.1. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზმის ანგარიშში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ.

4. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
- პროექტის აღწერა. მათ შორის პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სამუშაოების დეტალური აღწერა;
- ტერიტორიის/საპროექტო დერეფნის Shp ფაილები, ანძების განთავსების GIS კოორდინატები;
- როგორც არსებულ ასევე დაგეგმილ ელექტროგადამცემი ხაზების და ქარის ელექტროსადგურების (შპს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ „ნიგოზას“ ქარის ელექტროსადგურის, შპს „ამპერაქს ენერჯი ჯორჯიას“ ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობა და ექსპლუატაცია, სს „კავკასიის ქარის კომპანიის“ კასპის ქარის ელექტროსადგურის, 110კვ ეგზ-სა და ქვესადგურის მშენებლობა და ექსპლუატაცია) გათვალისწინებით კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები: მათ შორის ტერიტორიის ალტერნატივები შესაბამისი დასაბუთებით და Shp ფაილებით (მათ შორის ელექტროგადამცემი ხაზის მაგისტრალურ 500 კვ. ძაბვის ხაზზე დაერთების საკითხი), არაქმედების ალტერნატივა და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივის დეტალური აღწერა;
- ელექტროგადამცემი ხაზის დაცვის ზონების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების შესრულების (დაცვის) შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- ფუჭი ქანების სანაყაროებისა და სამშენებლო ბანაკის SHP ფაილები, ფართობი, ფუჭი ქანების განთავსების ადგილების შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტაცია;
- სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა (არსებობის შემთხვევაში);
- ინფორმაცია შესასრულებელი სამუშაოების ხანგრძლივობის შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია არსებული და მოსაწყობი მისასვლელი გზების შესახებ (Shp ფაილებთან ერთად);
- საპროექტო მონაკვეთის ძირითადი ინფრასტრუქტურის დაშორება მოსახლეობასთან კონკრეტული მანძილების მითითებით;
- დეტალური ინფორმაცია ფიზიკური/ეკონომიკური განსახლების შესახებ (არსებობის შემთხვევაში);
- ელექტროგადამცემი ხაზის ტრასის დეტალური აღწერა, მათ შორის საავტომობილო გზების, მდინარეების, მიწისქვეშა ობიექტების, რკინიგზის, ხევების, მილსადენების, მაღალი ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზების (დასახელებების მითითებით) და კაბელების გადაკვეთის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;

- მცენარეული და ნიადაგის საფარის მოხსნის სამუშაოების, გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- საპროექტო ევხ-ის მშენებლობაზე დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა მათ შორის დასაქმებულთა ადგილობრივების წილი;
- მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის ჩამონათვალი და რაოდენობა;
- წყალმომარაგების პროექტის აღწერა, შესაბამისი ნახაზებით, თუ როგორ მოხდება სამშენებლო ბანაკის (არსებობის შემთხვევაში) სასმელ-სამეურნეო წყალმომარაგება;
- სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ჩამდინარე წყლების მართვის საკითხი: საასენიზაციო ორმოს ტევადობა; სასედიმენტაციო გუბურების მოწყობა და ა.შ;
- საპროექტო ევხ-ის და აგრეთვე სამშენებლო ბანაკის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ნარჩენების სახეობების და რაოდენობის შესახებ ინფორმაცია და შემდგომი მართვის ღონისძიებები;
- სამშენებლო ბანაკზე გათვალისწინებული საწვავის შესანახი რეზერვუარების (არსებობის შემთხვევაში) ტიპი და ტევადობა;
- ევხ-ს განთავსების ტერიტორიის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით).

4.1. საპროექტო დერეფანში ჩატარებული გეოლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს:

- რელიეფი (გეომორფოლოგია).
- გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
- სეისმური პირობები;
- ჰიდროლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
- ზემოქმედება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე;
- საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, დამცავი ღონისძიებების მითითებით;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების პიკეტური აღწერა (უნდა მოიცავდეს საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერასაც);
- მშენებლობის დაწყებამდე საპროექტო დერეფანში ჩასატარებელი დეტალური საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევები და შედეგები: ჭაბურღილების რაოდენობა, ადგილმდებარეობა, ლაბორატორიული კვლევები, გრუნტის ლაბორატორიული კვლევის შედეგები, ასევე საპროექტო დერეფანში საშიში გეოდინამიკური პროცესების (მეწყერი, ეროზია, ქვათაცვენა) განვითარების თვალსაზრისით რთული უბნების ადგილმდებარეობები და აღწერა. გზმ-ის ანგარიშში მოცემული უნდა იყოს გასატარებელი პრევენციული ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია
- გეოლოგიური კვლევის შედეგების გათვალისწინებით შემუშავებული დასკვნები და რეკომენდაციები;

4.2. ბიოლოგიური გარემო:

- გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში მოცემული უნდა იყოს ბიომრავალფეროვნების კვლევა, ბიომრავალფეროვნებაზე შესაძლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ან/და საკომპენსაციო ღონისძიებები, განსაკუთრებით ყურადღება უნდა გამახვილდეს ფრინველებზე ზემოქმედების საკითხებზე. ასევე წარმოდგენილი უნდა იქნეს სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია, უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე.
- გზშ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეების სახეობრივი შემადგენლობის და მახასიათებლების დეტალური კვლევის (ტაქსაცია) შედეგებს, კერძოდ რა სახეობის ხეების ჭრაა დაგეგმილი, მათი რაოდენობა და მოცულობა სახეობების მიხედვით (მოცემული უნდა იყოს ასევე ლათინური დასახელება). საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი მცენარეების ჭრის შემთხვევაში, ქმედებები განხორციელდეს საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად, ხოლო 8 სმ-ზე ნაკლები დიამეტრის მქონე ხე-მცენარეების საკომპენსაციოდ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმებით განხორციელდეს საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 13 აგვისტოს №241 „ტყის მოვლისა და აღდგენის წესის შესახებ“ დადგენილების მიხედვით მომზადებული ტყის აღდგენის პროექტით დაგეგმილი ღონისძიებების დაფინანსებისთვის მონეტარული კომპენსაცია, რომელიც მოხმარდება ტყის მოვლა-აღდგენის ღონისძიებებს. აღნიშნული გათვალისწინებული უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში.
- გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს ინფორმაცია ეგზ-ის საყრდენების მდინარის კალაპოტთან დაშორებასთან დაკავშირებით. საჭიროების შემთხვევაში, ანგარიშში აისახოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული მდინარეების ელექტროგადამცემი ხაზით გადაკვეთის შედეგად, წყლისა და წყალზე დამოკიდებულ სახეობებზე გამოწვეული ზემოქმედების შესახებ, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების, შერბილებისა და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია. ასევე ბიომრავალფეროვნების თავში ცალკე უნდა იყოს განხილული შემარბილებელი ღონისძიებები ფრინველებზე ზემოქმედების შემცირების კუთხით, კერძოდ მარკირების, ხაზების ერთმანეთთან დაშორებების და სხვ.
- ზემოაღნიშნული კვლევების შედეგების საფუძველზე, მონიტორინგის გეგმაში აისახოს ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე და მათზე ზემოქმედებაზე (განსაკუთრებით ფრინველებზე) დაკვირვების საკითხები, მონიტორინგის ჩატარების, ასევე სამინისტროსთან ანგარიშგების პერიოდულობის/ვადების მითითებით.
- საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა ფრინველთათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის ტერიტორიას (SPA-9 KVERNAKI) და ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიას (IBA – GE020 Kvernaki Ridge). გარდა ამისა, საპროექტო ტერიტორია ემთხვევა "ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ" (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილ "ზურმუხტის ქსელის" დამტკიცებულ საიტს (კვერნაკი - GE0000046). აღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა, გზშ-ის ანგარიშში აისახოს ფრინველთათვის მნიშვნელოვან ტერიტორიებზე (IBA, SPA) პროექტით გამოწვეული

ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია და ზურმუხტის დამტკიცებულ საიტზე ზეგავლენის შეფასება ე.წ. მიზანშეწონილობის შეფასება, სადაც წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია იმ სახეობებსა და ჰაბიტატებზე შესაძლო ზემოქმედების და ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების ქმედებების შესახებ, რომელთა დასაცავადაც შეიქმნა მითითებული დამტკიცებული საიტი. ამასთან, საჭიროების შემთხვევაში, პროექტის განმახორციელებელმა უნდა წარმოადგინოს კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით მომზადებული საკონსერვაციო გეგმა. ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით შემუშავდეს და გზშ-ის ანგარიშში მიცემული იყოს შემარბილებელი ღონისძიებების თავი და მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე (განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე, ხელფრთიანებზე) და შემარბილებელი ღონისძიებების ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი.

- გზშ-ის ანგარიშში ალტერნატივები დეტალურად უნდა იყოს შეფასებული ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების თვალსაზრისით და განხილული იყოს ყველა სენსიტიური რეცეპტორის (ზურმუხტის ტერიტორია, ფრინველთათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიები (SPA, IBA), გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი, ბერნის კონვენციით დაცული სახეობები და ჰაბიტატები, განსაკუთრებით სენსიტიური სახეობების, როგორცაა ფასკუნჯი, ბექობის არწივი და სხვა ბუდეების, სხვა სახეობების საცხოვრისების მდებარეობა, მათზე ზემოქმედება და ა.შ.) შესახებ დეტალური ინფორმაცია, მათზე ზემოქმედების ხარისხი, შერბილების შესაძლებლობა და ა.შ. შერჩეული ვარიანტის გამოვლენა უნდა მოხდეს ამ და სხვა ინფორმაციის შეჯერებისა და ანალიზის საფუძველზე. ამ ჭრილში ასევე გათვალისწინებული უნდა იყოს მისასვლელი გზების მოწყობის ასპექტები. გარდა ამისა, დოკუმენტში არ არის მყარად დასაბუთებული მიწისქვეშა/საკაბელო ტრასის უარყოფითი მხარეები, მათ შორის ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების კუთხით. საჭიროა სათანადო კვლევაზე დაყრდნობით (მათ შორის მნიშვნელოვანია ფრინველების დეტალური კვლევა და განსაკუთრებით ისეთი სენსიტიური სახეობებისთვის, როგორცაა ფასკუნჯი, სატელიტური გადამცემების საშუალებით კვლევის ჩატარება) დასაბუთდეს საკაბელო ტრასის მიუღებლობა, ან პირიქით უპირატესობა. ამ კვლევებზე დაყრდნობით შესაძლებელია ასევე ელექტროგადამცემი ხაზის კომბინირებული (რიგ სენსიტიურ ადგილას საჰაეროს, საკაბელო ვარიანტით ჩანაცვლება, როგორცაა: ზურმუხტის ტერიტორია, ფასკუნჯის, თუ სხვა სენსიტიური სახეობისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ადგილი და სხვა) ვარიანტის განხილვა, რომელიც შესაძლოა უმჯობესი და შესაბამისად მისაღები აღმოჩნდეს;
- პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების გამოსავლენად მნიშვნელოვანია დეტალური კვლევებისა და სხვა ქმედებების ჩატარების საჭიროება, განსაკუთრებით ზურმუხტის ტერიტორიასა და სენსიტიურ სახეობებთან (როგორცაა ფასკუნჯი, ბექობის არწივი, ხელფრთიანები და სხვა) მიმართებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, და იმის გათვალისწინებით, რომ კვერნაკის ქედზე არსებობს და დაგეგმილია ინფრასტრუქტურული ობიექტები (განსაკუთრებით ელგადამცემი ხაზები, თუ ქარის ელექტროსადგურები), ამ კვლევის სათანადო დონეზე ჩატარება აუცილებელია. კვლევა უნდა განხორციელდეს

შესაბამისი მაღალი სანდოობის შედეგის მომცემი მეთოდებითა და სათანადო კვალიფიკაციის სპეციალისტთა მიერ. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ კვლევა განხორციელდეს კონსოლიდირებულად, ყველა იმ კომპანიის ჩართულობით, რომლებიც კვერნაკის ქედზე (ზურმუხტის ტერიტორიაზე) ოპერირებენ, ან აპირებენ საქმიანობას და რომელთა ფუნქციონირების შედეგად მაღალი ზემოქმედებაა მოსალოდნელი ზემოხსენებულ სენსიტიურ სახეობებზე. შესაბამისად, ამ კომპანიებს გააჩნიათ სათანადო კვლევების ჩატარების, მათ შორის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ფარგლებში ჩატარების ვალდებულება, რომელთა ერთობლივი ძალებით განხორციელდება უფრო ეფექტური და რესურსდამზოგავია. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ სულ მცირე ერთი სახეობის, როგორცაა ფასკუნჯი, კვლევა ჩატარდეს სატელიტური გადამცემების გამოყენებით. აღნიშნული კვლევის შედეგების გამოყენება შესაძლებელი იქნება არა მხოლოდ კუმულაციური ზემოქმედებისა და ალტერნატივების შეფასება/შერჩევის მიზნით, არამედ სამომავლოდ გზშ-ისა და ზურმუხტის ქსელზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშების მომზადებისას.

- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ფრინველების, ასევე ხელფრთიანების კვლევის მეთოდოლოგია, კვლევის პერიოდულობის შესახებ ინფორმაცია და ხელფრთიანების სავსე კვლევის შედეგები (ფოტომასალა).
- სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „საპროექტო ტერიტორიაზე და მის მახლობლად გამოვლენილი ფაუნის 13 სახეობა შეტანილია „საქართველოს წითელ ნუსხაში“, ამ სახეობებიდან უშუალოდ პროექტის დერეფანში ან მიმდებარედ 7 სახეობას (ხმელთაშუაზღვეთის კუ (Testudo graeca), საყელოიანი ეირენისი (Eirenis collaris), ფასკუნჯი (Neophron percnopterus), ველის კაკაჩა (Buteo rufinus), ქორცქვიტა (Accipiter brevipes), ბუხრინწა (Tyto alba) და ამიერკავკასიური ზაზუნა (Mesocricetus brandti)) გააჩნიათ დროებითი ან მუდმივი ინდივიდუალური ნაკვეთები. ექვსი სახეობა: ორბი (Gyps fulvus), ბექობის არწივი (Aquila heliaca), დიდი მყივანი არწივი (Aquila clanga), ველის კირკიტა (Falco naumanni), თვალშავი (Falco vespertinus) და რუხი წერო (Grus grus) აქ შემთხვევით ან დროებით მიგრაციების და ნომადობის დროს ხვდებიან.“ გზშ-ის ანგარიშში აისახოს ამ სახეობებზე ზემოქმედების საკითხი, ეფექტური შემარბილებელი ღონისძიებები და განხილულ იქნას არა კონკრეტული მონაკვეთების, არამედ მთელი ეგზ-ის მარკირების საჭიროების საკითხი.
- ანგარიშში მოცემულია ფასკუნჯის ბუდის ფოტომასალა, თუმცა დოკუმენტში არ ჩანს რა მანძილითაა დაშორებული აღნიშნული ბუდე უახლოეს ანძასთან, მოქმედია თუ არა ბუდე. ამასთან, ალტერნატივების შერჩევის ნაწილში ერთ-ერთი ალტერნატივის აღწერაში მითითებულია ბუდის გარკვეული მანძილით დაცილების თაობაზე. საჭიროდ მიგვაჩნია გზშ-ის ანგარიშში ფასკუნჯთან და სხვა ამგვარ სენსიტიურ სახეობებთან მიმართებით მოცემული იყოს სრულყოფილი ინფორმაცია და შესაბამისი პრევენციული ღონისძიებები, მათ შორის საჭიროებისამებრ საკომპენსაციო ღონისძიებები;

4.3. კულტურული მემკვიდრეობა:

- განხორციელდეს საქმიანობის განხორციელებით კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და კულტურულ ფასეულობებზე, მათ შორის უფლისციხეზე, წმ. გიორგის

დარბაზული ეკლესიაზე და გორიჯვარზე პირდაპირი და არაპირდაპირი ზემოქმედების გამოვლენა და შეფასება, აღწერა და შედეგების შესწავლა, ზემოაღნიშნული აისახოს გზშ-ის ანგარიშში;

- გზშ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული უნდა იყოს შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი (ისტორიკოსი/არქეოლოგი) და საპროექტო ტერიტორიის არქეოლოგიურ კვლევასთან ერთად შესწავლილი უნდა იყოს მიმდებარე ტერიტორიებიც, რათა გამოირიცხოს შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები.
- ანგარიშში წარმოდგენილი იყოს ინფორმაცია სამუშაოების პროცესში არქეოლოგიური ზედამხედველობის უზრუნველყოფის და საქმიანობის „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად წარმართვის შესახებ.

5. პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ემისიები სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას;
- ხმაურის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედება მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე;
- ელექტრომაგნიტური გამოსხივებით და ელექტრული ველით გამოწვეული ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- კუმულაციური ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ზედაპირულ წყლებზე, მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკი, შემარბილებელ ღონისძიებებთან ერთად;
- ნარჩენების მართვის საკითხები, მათ შორის ნარჩენების მართვის გეგმა, ნარჩენების წარმოქმნით მოსალოდნელი ზემოქმედება;
- ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე, ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე, ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედების შეფასება;
- პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედების შეჯამება;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი მონიტორინგის გეგმა;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების მართვის გეგმა;
- სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება;

- გზშ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;

6. გზშ-ის ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი საპროექტო არეალის სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shape ფაილი WGS_1984_37N(38N) პროექციით), სადაც მოცემული იქნება საპროექტო ეგზ-ს ინფრასტრუქტურული ობიექტები, საპროექტო ეგზ, სამშენებლო ბანაკი (არსებობის შემთხვევაში), სამშენებლო მოედანი, სანაყაროს ტერიტორია, მისასვლელი გზები;
- ❖ საპროექტო დერეფნის მიმდებარედ და მის გავლენის ზონაში სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოში დაცული მონაცემების მიხედვით, აღნუსხულია რიგი ძეგლებისა და ობიექტებისა (მაგ: სოფ. ნიგოზასთან ნასოფლარი, სამაროვნები, ნასახლარი; წედისის ციხე და ციხის ეკლესია და სხვ.), რომელთა ნაწილის კოორდინატები დასაზუსტებელია. მათზე პროექტით გათვალისწინებული საქმიანობის შესაძლო ზეგავლენა საჭიროებს სათანადო შესწავლა-შეფასებას და გზშ-ის ანგარიშში ასახვას, ასევე სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმებას. აღნიშნული შეთანხმების შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში.
- ❖ პროექტის დანართში წარმოდგენილი მთლიანი 23781 გრძ. მეტრიდან „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს №299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 3734 გრძ. მეტრი მდებარეობს სსიპ „ეროვნული სატყეო სააგენტოს“ მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყეში. კერძოდ, გორის სატყეო უბნის სკრა-ბნავისის სატყეოს კვარტალში NN8, 9. სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე სანაყაროს მოწყობას კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს, რაც გათვალისწინებული უნდა იყოს გზშ-ის ანგარიშში. ასევე, სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე საქმიანობა საჭიროებს შეთანხმებას ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან.
- ❖ ეგზ-ის დერეფანი კვეთს სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების N1003191 შპს „ჭიათურმანგანუმ ჯორჯიას“ და N1004746 შპს „იბოლია“ ლიცენზიების კონტურებს, ასევე სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების მიზნით, დასკვნა მომზადებულ ობიექტს N48678/4543_2019, რომელზეც მიმდინარეობს ადმინისტრაციული წარმოება, შემდგომში ლიცენზიის გაცემის მიზნით. აღნიშნულიდან გამომდინარე გზშ-ის ანგარიშს თან უნდა ახლდეს ზემოაღნიშნული ლიცენზიების მფლობელთან და სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტები.
- ❖ სსიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოში დაცული ინფორმაციით, სოფ. ნადარბაზევის მიმდებარედ, საპროექტო ანძები: №6; №7; №8; №9; №10 და №11 მდებარეობენ ძველმეწყობის სხეულის არეალში. შესაბამისად, აუცილებელია განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს აღნიშნული ანძების სამშენებლო მოედნების საინჟინრო-გეოლოგიურ კვლევაზე და აღნიშნული კვლევა წარმოდგენილი იყოს გზშ-ის ანგარიშში.

- ❖ სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „ელექტროუსაფრთხოების წესები ჩამოყალიბებულია სახელმწიფო სტანდარტში 12.1.013-88“ გზშ-ის ანგარიშში დაზუსტებას საჭიროებს აღნიშნული სტანდარტის შესახებ ინფორმაცია.
- ❖ სკოპინგის ანგარიშში აღნიშნულია, „N72-ე ანბიდან სამხრეთ-აღმოსავლეთით 100 მ-ში დგას, ყოვლად უსახო ახლად აშენებული ეკლესია, რომელსაც აღმოსავლეთიდან სარკმელიც არ გააჩნია,“ გაუგებარია ტერმინი „ყოვლად უსახო“ და საჭიროებს კორექტირებას, ამასთან აღნიშნული წარმოდგენს დარბაზულ ეკლესიას.
- ❖ სკოპინგის ანგარიშში მითითებულია, რომ „სამშენებლო სამუშაოებმა შესაძლოა გამოიწვიოს ლანდშაფტის ცვლილება მშენებლობის პერიოდში. განხორციელდება ლანდშაფტის აღდგენის სამუშაოები“. საჭიროა ანგარიშში განხილულ იქნას რა ღონისძიებები იგულისხმება „ლანდშაფტის აღდგენის სამუშაოებში“.
- ❖ სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი ანძა N46 მდ. მტკვრიდან დაშორებულია დაახლოებით 37 მეტრით, თუმცა დოკუმენტში არ არის განხილული ნაპირსამაგრი სამუშაოების საჭიროების საკითხი, აღნიშნული საკითხი გზშ-ის ანგარიშში საჭიროებს შესაბამის დასაბუთებას;
- ❖ სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება, ასევე მათი გათვალისწინების შესახებ ინფორმაცია;

გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესაბამისად (ერთიანი ცხრილის სახით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში სს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდის“ მიერ წარმოდგენილ გორისა და კასპის მუნიციპალიტეტებში, 110 კვ ძაბვის ელექტროგადამცემი ხაზის გაყვანისა და ექსპლუატაციის პროექტზე სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიში მომზადდეს წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი/შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.